

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av vallagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att vallagen ändras.

Det föreslås att det vid val förrättas röstning i anstalt i Försvarmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och i de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar. Enligt förslaget ska röstberättigade som fullgör beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor kunna rösta i anstalt i dessa garnisoner och enheter. Syftet med propositionen är att trygga det faktiska tillgodoseendet av beväringarnas röstningsmöjligheter.

För det andra föreslås det i propositionen att lagen ändras så att bestämmelserna om indelningen i valkretsar överensstämmer med de två ändringar i kommunindelningen som trädde i kraft vid ingången av 2017.

Dessutom föreslås det att det till lagen fogas en bestämmelse enligt vilken valombud inte får vara medlemmar eller ersättare i den kommunala centralvalnämnden vid välfärdsområdesval samt att det görs ett tekniskt tillägg som följer av välfärdsområdesvalet.

De föreslagna ändringarna avses träda i kraft så snart som möjligt, dock senast den 1 januari 2022, för att de ska vara i kraft vid det välfärdsområdesval som förrättas i januari 2022.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Beväringars möjligheter att rösta i val	4
2.2 Förrättande av röstning i anstalt.....	4
2.3 Röstningsmöjligheter för dem som fullgör civiltjänst.....	5
2.4 Valkretsar vid riksdagsval.....	6
2.5 Valombud vid välfärdsområdesval	6
3 Målsättning.....	7
3.1 Målsättning.....	7
3.2 De viktigaste förslagen.....	7
3.3 De huvudsakliga konsekvenserna	8
4 Alternativa handlingsvägar	10
4.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	10
4.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	10
5 Remissvar	11
6 Ikraftträdande och verkställighet	11
7 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	11
LAGFÖRSLAG	13
Lag om ändring av vallagen	13
BILAGA	16
PARALLELLTEXT	16
Lag om ändring av vallagen.....	16

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Vid kommunalvalet 2021 förrättades med stöd av den temporära ändring (411/2021) av vallagen som stiftades med anledning av covid-19-pandemin röstning i anstalt i Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och i de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar.

På grund av de exceptionella förhållanden som covid-19-pandemin orsakar i fråga om utbildningen för beväringar och valarrangemangen och på grund av att tidsramen inte har gjort det möjligt att iaktta regelrätta lagberedningsförfaranden, inbegripet en ordinarie remissbehandling och hörande av intressentgrupper, föreslogs det att ändringen skulle genomföras i form av en temporär ändring av vallagen.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av 9 och 46 § i vallagen (RP 60/2021 rd) konstaterades följande: ”Justitieministeriet har för avsikt att inleda beredningen av en ändring av bestående natur i vallagen efter kommunalvalet 2021. Vid beredningen av denna ändring kan man närmare utreda det mest ändamålsenliga sättet att genomföra röstningsmöjligheterna för beväringar. Vid beredningen kan man också beakta de erfarenheter från det kommande kommunalvalet i fråga om beväringars möjligheter att rösta i anstalt.”

Ett förslag om permanent möjlighet att ordna röstning i anstalt för beväringar behandlades i en parlamentarisk arbetsgrupp (OMO34:00/2019) i slutet av 2020, då Beväringförbundet och Partiernas internationella demokratisamarbete - Demo rf skickade ett ställningstagande daterat den 11 november 2020 till arbetsgruppen under rubriken ”Varusmiesliitto ja Demo Finland vetoavat vaalilain 9 §:n muuttamiseksi” (Beväringförbundet och Demo Finland vädjar om ändring av 9 § i vallagen, på finska). Ställningstagandet innehöll föreningarnas förslag att garnisonerna ska fogas till 9 § 1 mom. 3 punkten i vallagen som ett särskilt förhandsröstningsställe i hemlandet. I ställningstagandet har förslaget motiverats med att röstningsställen nära beväringarna sänker tröskeln att rösta och främjar valsysteemets funktion. Enligt ställningstagandet kräver en ökad röstningsaktivitet bland unga och i synnerhet unga män i beväringens ålder konkreta åtgärder och att man gör det lättare att rösta. Unga bör enligt föreningarna garanteras lika möjligheter till samhälleligt deltagande också under beväringstjänsten. Föreningarnas ställningstagande har fått stöd i den parlamentariska arbetsgruppen.

Regeringens proposition har beretts vid avdelningen för demokrati och offentlig rätt vid justitieministeriet hösten 2021. Under beredningen har det också framkommit behov att ändra vallagen så att bestämmelserna om indelningen i valkretsar bringas i överensstämmelse med de två ändringar i kommunindelningen som trädde i kraft vid ingången av 2017. Det har också framkommit ett behov att i vallagen konstatera att valombud inte kan vara medlemmar eller ersättare i den kommunala centralvalnämnden vid välfärdsområdesval. Dessutom görs ett tekniskt tillägg i lagen till följd av välfärdsområdesvalet. Regeringens proposition har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning. Beredningsunderlaget till propositionen finns till påseende i den offentliga webbtjänsten under adressen <https://oikeusministerio.fi/sv/projekt-och-lagberedning> med identifieringskoden OM047:00/2021.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Beväringars möjligheter att rösta i val

I vallagen (714/1998) finns inga särskilda bestämmelser om förfarandena för beväringars möjligheter att rösta i val. Vid kommunalvalet 2021 ordnades dock med stöd av en temporär ändring av vallagen på grund av covid-19-pandemin röstning i anstalt i Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och i de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar.

Före allmänna val sänder Huvudstaben enligt vedertagen praxis en order till Försvarsmaktens truppförband som ger utbildning för beväringar om hur valet ska beaktas i utbildningen, det vill säga en så kallad valorder. I ordern informeras truppförbanden om tidpunkten för kommande val, om hur rösträtten bestäms och om utöandet av rösträtten under förhandsröstningsperioden och på valdagen. I valordern ges också anvisningar om att truppförbanden ska informera både personal och beväringar om röstningsmöjligheten. Till exempel i den order (AP1201, 4297/03.00/2018) daterad den 28 januari 2019 som gäller riksdagsvalet 2019 har truppförbanden getts följande anvisningar: *"Vid detta tillfälle ska personalen och beväringarna informeras om närmaste förhandsröstningsställe eller förhandsröstningsställen, deras öppettider samt i korthet om hur röstningen går till. Dessutom ska man nämna att väljaren vid röstningen ska uppvisa identitetsbevis eller annan tillförlitlig utredning över sin identitet (pass, körkort, chipförsedd personkort). Beväringskort är inte en tillräcklig utredning över identiteten. Vidare ska man meddela i god tid att beväringarna p.g.a. möjligheten till förhandsröstning inte behöver beviljas personlig permission (PP), personlig orsakspermission (POP) eller ledigt för röstningen på den egentliga valdagen 14 april 2019, utom då beväringen av honom eller henne oberoende skäl inte har haft möjlighet att delta i förhandsröstningen. Beväringarna ska uppmanas att utnyttja möjligheten att förhandsrösta under sin veckoslutsledighet. Möjlighet att rösta ska anordnas antingen på förhand eller på den egentliga valdagen även för de röstberättigade som avtjänar utgångsförbud. Vidare ska alla påminnas om att det inte är en plikt att rösta."* Enligt Huvudstabens order ska beväringarnas röstning i valet i första hand ske inom ramen för beväringarnas permissioner och ingen separat permission beviljas för röstning, utom om den röstberättigade av honom eller henne oberoende skäl inte har haft möjlighet att rösta under förhandsröstningsperioden.

Beväringar som fullgör fartygstjänstgöring utomlands kan i enlighet med 9 § i vallagen rösta vid förhandsröstning ombord på fartyg.

2.2 För rättande av röstning i anstalt

Bestämmelser om förhandsröstningsställen finns i 9 § i vallagen. Förhandsröstningsställena kan delas in i allmänna och särskilda förhandsröstningsställen beroende på vem som får rösta på dessa ställen. Vid allmänna förhandsröstningsställen får alla röstberättigade rösta. Andra än allmänna förhandsröstningsställen kan kallas särskilda förhandsröstningsställen, eftersom endast en viss grupp av väljare får rösta på dessa ställen, till exempel personer som vårdas eller har tagits in på anstalt, på finska fartyg fartygets personal samt i hemmet väljare som har rätt att rösta hemma. (Tarasti-Jääskeläinen 2014, s. 119)

Anstalter där förhandsröstning ordnas i enlighet med den gällande vallagen (s.k. anstaltsröstningsställen) är framför allt sjukhus, till exempel allmänna sjukhus, hälsovårdscentralernas vårdavdelningar samt psykiatriska sjukhus. Till sådana anstalter hör också verksamhetsenheter inom socialvården som lämnar vård dygnet runt och andra verksamhetsenheter inom socialvården som kommunstyrelsen bestämmer, t.ex. ålderdomshem och motsvarande enheter, vård-,

RP 181/2021 rd

krigsinvalid- och sjukhem, servicehus enligt socialvårdslagen, lagen om service och stöd på grund av handikapp och lagen om specialomsorger om utvecklingsstörda, boendeserviceenheter, vårdinrättningar för missbrukare, anstalter för specialomsorg om utvecklingsstörda osv. När det avgörs om förhandsröstning direkt med stöd av 46 § 2 mom. i vallagen (det vill säga utan kommunstyrelsens beslut) ska ordnas vid en verksamhetsenhet inom socialvården, är den avgörande faktorn huruvida enheten lämnar vård dygnet runt. Kommunstyrelsen ska fatta beslut om ”andra verksamhetsenheter inom socialvården” i god tid innan förhandsröstningen börjar. För det tredje förrättas anstaltsröstning i straffanstalter, till exempel fängelser och sinnessjukhus för fångar. Vid de anstalter som har förordnats till förhandsröstningsställen får enligt 46 § i vallagen rösta enbart de som vårdas eller har intagits i dem. Till exempel sjukhusets personal eller personer som besöker polikliniken på ett sjukhus för att få vård har inte rätt att rösta på sjukhuset.

Förhandsröstning vid anstalter förrättas enligt 48 § i vallagen under minst en och högst två dagar inom förhandsröstningsperioden vid de tidpunkter som valbestyrelsen bestämmer.

Arrangemangen kring förhandsröstning på en anstalt sköts av en valbestyrelse som kommunstyrelsen tillsätter i god tid före valet. Bestämmelser om valbestyrelser finns i 15 § i vallagen. I många kommuner hinner en enda valbestyrelse sköta förhandsröstningen vid samtliga anstalter inom kommunen. Om antalet anstalter där förhandsröstning ska ordnas är stort, ska kommunstyrelsen dock vid behov tillsätta flera valbestyrelser. Vid bedömningen av hur många valbestyrelser som behövs bör förutom anstalternas antal och storlek även beaktas att särskilt när det gäller straffanstalter kan tryggheten av den interna ordningen innebära att förhandsröstningen tar en ansenlig tid. Centralvalnämnden skickar till valbestyrelserna de handlingar och det material som behövs vid röstning vid en anstalt i god tid innan förhandsröstningen börjar.

Valbestyrelsen ska, när den planerar att anordna förhandsröstning vid en anstalt, kontakta ledningen för respektive anstalt och försöka verkställa röstningen på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt i varje enskilt fall. Valbestyrelsen ska se till att röstningsarrangemangen inte stör anstaltens egentliga verksamhet, till exempel sjukhusvårdsverksamheten. När röstning på anstalter planeras ska personalen på anstalten kontaktas på förhand för att ta reda på de lämpligaste tiderna för röstningen. Valbestyrelsen ska dessutom i samarbete med personalen planera på vilket sätt informationen om röstningen och röstningstiden bäst når röstberättigade som är intagna på anstalten.

2.3 Röstningsmöjligheter för dem som fullgör civiltjänst

Möjligheterna för dem som fullgör civiltjänst att rösta utredes av civiltjänstcentralen före kommunalvalet 2021, då en temporär ändring av vallagen bereddes i fråga om ordnandet av röstning i anstalt vid kommunalval för röstberättigade som fullgör beväringstjänst (RP 60/2021 rd). Enligt uppgifter från civiltjänstcentralen ordnas utbildningsperioder vid civiltjänstcentralen i Lapträsk för dem som fullgör civiltjänst. Även om röstningstidpunkten vid val infaller under utbildningsperioden utgör detta inget hinder att rösta i valet för dem som deltar i utbildningsperioden, antingen under förhandsröstningsperioden i hemlandet på de allmänna förhandsröstningsställena eller på den egentliga valdagen, eftersom det under den utbildningsperiod som ingår i civiltjänstgöringen endast ordnas undervisning på vardagar och de som deltar i utbildningen fritt kan avlägsna sig från platsen under fritiden utanför undervisningen och under veckoslutet.

Exempelvis fanns det förhandsröstningsställe vid kommunalvalet 2021 som låg närmast civiltjänstcentralen i Lapträsk i Lapträsk kommunhus, som ligger förhållandevis nära (ca 3,5 km)

utbildningscentralen. Enligt uppgift från civiltjänstcentralen har man även tidigare ordnat möjlighet för dem som deltar i en utbildningsperiod att rösta på förhandsröstningsstället, och röstning har även i övrigt ingått i utbildningsinnehållen inför val. De som fullgör civiltjänst har omfattande möjligheter att rösta på fritiden, varför denna proposition inte har några konsekvenser för lika röstningsmöjligheter för beväringar och dem som fullgör civiltjänst. Propositionen gäller i fråga om ordnande av röstning i anstalt således inte dem som fullgör civiltjänst.

2.4 Valkretsar vid riksdagsval

I 5 § i vallagen föreskrivs det att landet för riksdagsval delas in i valkretsar utgående från landskapsindelningen. I paragrafen anges de kommuner som hör till respektive valkrets. Till följd av denna lagtekniska lösning måste paragrafen ändras i samband med varje sådan ändring i landskapsindelningen som leder till att en eller flera kommuner överförs från ett landskap till ett annat så att även deras valkrets ändras. Dessutom måste paragrafen ändras i samband med varje sådan ändring i kommunindelningen som innebär att en ny kommun bildas genom sammanslagning eller delning av befintliga kommuner, oberoende av om ändringen leder till en ändring av valkretsarnas gränser eller inte. Paragrafen måste ändras också när kommunens namn ändras. I fråga om de två ändringar i kommunindelningen som trädde i kraft vid ingången av 2017 har denna ändring dock tills vidare inte gjorts i vallagen.

2.5 Valombud vid välfärdsområdesval

Bestämmelser om valombud vid välfärdsområdesval finns i 143 f § i vallagen.

”Varje parti som ställer upp kandidater och varje valmansförening som ställer upp en kandidat ska ha ett valombud och för varje valombud en ersättare. Dessutom ska valmansföreningar som har bildat en gemensam lista bemyndiga något av valombuden för valmansföreningarna att vara den gemensamma listans valombud och ett annat ombud att vara dennes ersättare.

Ett partis eller en gemensam listas valombud får inte vara valombud för ett annat parti eller en annan gemensam lista. En valmansförenings valombud får inte vara valombud för ett parti eller för någon annan gemensam lista än den till vilken valombudets valmansförening hör och inte heller för en annan valmansförening. Ett partis eller en valmansförenings valombud får inte vara medlem eller ersättare i välfärdsområdesvalnämnden.

En ansökan, ett meddelande eller en rättelse som avses i denna lag får på valombudets vägnar göras av en av valombudet skriftligen bemyndigad person. Vad som i denna lag föreskrivs om ett partis, en gemensam listas och en valmansförenings valombud tillämpas också på valombudets ersättare.”

Syftet med bestämmelserna om valombud är att trygga valets tillförlitlighet och transparens. Eftersom valombudet lämnar in en kandidatansökan till välfärdsområdesvalnämnden, är det ändamålsenligt att han eller hon inte samtidigt är medlem eller ersättare i välfärdsområdesvalnämnden. Paragrafen förbjuder dock inte valombudet att vara medlem eller ersättare i den kommunala centralvalnämnden. Detta är dock nödvändigt eftersom den kommunala centralvalnämnden vid välfärdsområdesval sköter räkningen av förhandsrösterna och kontrollräkningen av rösterna på valdagen. Som jämförelse kan det konstateras att det till exempel i vallagens 120 § 2 mom., som gäller riksdagsval, föreskrivs: Ett partis eller en valmansförenings valombud får inte vara medlem eller ersättare i valkretsvalnämnden eller den kommunala centralvalnämnden. Detta gäller trots att den kommunala centralvalnämnden vid riksdagsval varken har hand om kandidatuppställningen eller rösträkningen. På motsvarande sätt ingår i vallagen förbud för en

RP 181/2021 rd

valmansförenings valombud att vara medlem i den kommunala centralvalnämnden vid presidentval (131 §), kommunalval (151 §) och Europaparlamentsval (170 §). Enligt 13 § 2 mom. i vallagen kan en medlem eller ersättare som enligt en kandidatansökan som lämnats till centralvalnämnden har uppställts som kandidat för ett parti eller en valmansförening inte delta i centralvalnämndens arbete vid valet i fråga.

3 Målsättning

3.1 Målsättning

Syftet med propositionen är att främja möjligheterna för röstberättigade som fullgör beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor att rösta i val. Om röstning i anstalt ordnas i de garnisoner och enheter som avses i propositionen behöver beväringarna inte förflytta sig eller särskilt transporteras till allmänna förhandsröstningsställen. Till exempel i fråga om kommunalvalet 2021 gällde röstning i anstalt enligt en uppskattning från Huvudstaben och Gränsbevakningsväsendet cirka 20 kommuner och 15 000 röstberättigade som fullgjorde beväringstjänst. I uppskattningen av antalet personer ingick också kvinnor som fullgjorde frivillig militärtjänst (cirka 700).

När det gäller beaktandet av de ändringar i kommunindelningen som trädde i kraft vid ingången av 2017 är målet att uppdatera vallagen så att den motsvarar den gällande kommunindelningen.

Syftet med förbudet för valombud att vara medlem eller ersättare i kommunala centralvalnämnder vid välfärdsområdesval är att förenhetliga regleringen i fråga om olika valtyper, eftersom förbudet har uttryckts i vallagen i fråga om andra val, samt att förtydliga saken till denna del.

Syftet med det tekniska tillägg gällande välfärdsområdesval som föreslås i 66 g § i vallagen är att förtydliga bestämmelsens innehåll.

3.2 De viktigaste förslagen

Förrättande av röstning i anstalt i garnisoner

I propositionen föreslås det att Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar tas in i förteckningen över särskilda röstningsställen i 9 § 3 mom. i vallagen. Med begreppet Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar avses sådana garnisoner inom Försvarsmakten där det finns truppförband eller delar av dem som ger utbildning för beväringar. Enligt propositionen ska röstning i anstalt inte ordnas i de av Försvarsmaktens garnisoner där det inte ges utbildning för beväringar. På motsvarande sätt ska röstning i anstalt i enlighet med propositionen inte ordnas vid de av Gränsbevakningsväsendets enheter där det inte ges utbildning för beväringar.

Dessutom föreslås det att det till vallagens 46 § 2 mom., som gäller personer som har rätt att förhandsrösta i anstalt, fogas ett omnämmande av röstberättigade som fullgör beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor i Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar eller i de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar.

Ändringar i kommunindelningen

RP 181/2021 rd

I propositionen föreslås det att 5 § i vallagen ändras så att Luvia stryks i 4 punkten och Juankoski i 9 punkten. I och med ändringen bringas paragrafen således i överensstämmelse med två ändringar i kommunindelningen som trädde i kraft vid ingången av 2017:

- Luvia kommun och Euraåminne kommun slogs samman till Euraåminne kommun genom statsrådets beslut (1471/2015) av den 10 december 2015, som trädde i kraft den 1 januari 2017.

- Juankoski stad och Kuopio stad slogs samman till en ny Kuopio stad genom statsrådets beslut (459/2016) av den 16 juni 2016, som trädde i kraft den 1 januari 2017.

Jäv för valombud att vara medlemmar eller ersättare i centralvalnämnden vid välfärdsområdesval

I propositionen föreslås det att det till 143 § 2 mom. i vallagen fogas ett omnämmande om att ett partis eller en valmansförenings valombud vid välfärdsområdesval inte får vara medlem eller ersättare i centralvalnämnden.

Tekniskt tillägg

I propositionen föreslås det att ett omnämmande av välfärdsområdesval fogas till 66 g § 3 mom. i vallagen. Efter ändringen behandlar den kommunala centralvalnämnden brevröstningshandlingarna vid välfärdsområdesval och kommunalval på samma sätt.

3.3 De huvudsakliga konsekvenserna

Konsekvenser för röstningsmöjligheterna för röstberättigade som fullgör beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor

Röstningen i anstalt underlättar utövandet av rösträtten för de röstberättigade som deltar i utbildning för beväringar och som befinner sig på Försvarmaktens garnisonsområden och i Gränsbevakningsväsendets enheter som avses i propositionen när anstaltsröstningen förrättas. Förslaget främjar således det faktiska tillgodoseendet av dessa personers rösträtt och rätt till inflytande.

Forskning visar att det faktum att röstningsaktiviteten varierar till exempel enligt ålder och socioekonomisk ställning är ett problem i den finländska demokratin. En utvidgning av röstningen i anstalt till dem som fullgör beväringstjänst kan öka dessa personers röstningsaktivitet när de inte själva aktivt behöver söka sig till röstningsstället, utan har möjlighet att rösta i samband med att de fullgör sin tjänstgöring. Detta kan antas förbättra utövandet av rösträtten i synnerhet för de beväringar vars politiska anslutning är svag.

Om röstning i anstalt ordnas i de garnisoner och enheter som avses i propositionen behöver röstberättigade som fullgör beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor inte förflytta sig eller särskilt transporteras till allmänna förhandsröstningsställen i samma utsträckning. Då kan man också i den mån det är möjligt undvika belastning på allmänna förhandsröstningsställen som är öppna för alla röstberättigade och på detta sätt bidra till att förhandsröstningen förrättas på ett smidigt sätt.

Beaktande av vissa säkerhetsaspekter

RP 181/2021 rd

Enligt 184 § 2 mom. i vallagen kan en finländsk eller utländsk valobservatör befullmäktigas av justitieministeriet när det gäller hela landet och av den kommunala centralvalnämnden när det gäller kommunens område. Valobservatören har rätt att vara närvarande när valmyndigheterna utför sina uppgifter. Därför är det möjligt att också utländska valobservatörer kommer att observera valbestyrelsens arbete på garnisonsområdet.

Huvudstaben har före förrättandet av kommunalvalet 2021 strävat efter att utreda potentiella säkerhetsrisker som hänför sig till eventuella valobservationsuppdrag och även till valbestyrelsens tillträde till garnisonsområdena. Det konstaterades då att det för att minimera riskerna är möjligt att begränsa röstningen i anstalt i garnisoner till utrymmen i fråga om vilka utomstående personers tillträde anses innebära så små risker som möjligt. Röstning i anstalt kan ordnas till exempel i soldathemmet eller vid behov till exempel utomhus i närheten av garnisonsområdets port på ett område som avgränsats för röstning. Dessutom kan det för valbestyrelsens medlemmar (och eventuella valobservatörer) ordnas en eller flera ledsagare från garnisonens sida, varvid de inte självständigt kan röra sig inom garnisonsområdet. Till exempel när röstning i anstalt förrättas i fängelser kan det förordnas en ledsagare för valbestyrelsen från fängelsets sida.

Uppgifter om de personer som hör till valbestyrelsen och som förrättar röstning i anstalt kan vid behov på förhand delges garnisonen till exempel vid överenskommelse om tidpunkten för röstning i anstalt. På motsvarande sätt kan garnisonerna vid behov få uppgifter om de personer som har fått fullmakt att fungera som valobservatörer.

Ekonomiska konsekvenser

Förrättandet av röstning i anstalt i Försvarmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och i de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar kommer sannolikt att ha små ekonomiska konsekvenser för de kommuner som ansvarar för ordnandet av röstning i anstalt. Åtminstone en del av kommunerna skulle sannolikt bli tvungna att tillsätta en separat valbestyrelse för röstning i anstalt i Försvarmaktens garnisoner eller vid Gränsbevakningsväsendets enheter inom kommunens område.

Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen har inga konsekvenser för Försvarmaktens eller Gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgifter. Propositionen har ringa konsekvenser för antalet arbetsuppgifter inom Försvarmakten och Gränsbevakningsväsendet och användningen av deras lokaler. Förrättandet av röstning i anstalt enligt förslaget kan förutsätta att personer som hör till valbestyrelsen ledsagas till eller från röstningsstället samt att valbestyrelsen ges andra anvisningar i praktiska frågor. Tillträde till ett område där Försvarmakten eller Gränsbevakningsväsendet ger utbildning för beväringar kräver behörigt tillstånd. Passertillstånd för valbestyrelsen samt anvisningar för Försvarmaktens och Gränsbevakningsväsendets personal om de praktiska arrangemangen i anslutning till förrättandet av förhandsröstningen medför också vissa tilläggsuppgifter för Försvarmakten och Gränsbevakningsväsendet.

Konsekvenser i fråga om andra ändringar som föreslås

Den ändring som föreslås i 5 § i vallagen för att paragrafen ska överensstämja med två ändringar i kommunindelningen som trädde i kraft vid ingången av 2017 har inga konsekvenser för antalet riksdagsledamöter som väljs från valkretsar i enlighet med 6 § i vallagen, eftersom ändringarna i kommunindelningen inte medför någon ändring i indelningen i valkretsar.

Inte heller den bestämmelse om jäv för valombud att vara medlemmar eller ersättare i den kommunala centralvalnämnden vid välfärdsområdesval som fogas till vallagen har några praktiska konsekvenser för tolkningen av om valombuden kan vara medlemmar i den kommunala centralvalnämnden vid välfärdsområdesval, eftersom bestämmelser om jäv för den kommunala centralvalnämndens medlemmar och deras ersättare i den kommunala centralvalnämnden enligt 14 § i den gällande vallagen finns i 27–30 § i förvaltningslagen. När bestämmelserna om jäv tillämpas på centralvalnämndens medlemmar och deras ersättare, kan det tolkas att valombudet är jävigt att vara medlem i centralvalnämnden i enlighet med 28 § 1 mom. 4 punkten i förvaltningslagen: om tjänstemannen står i anställningsförhållande eller i sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande ärendet till en part eller till någon för vilken avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada.

Den ändring som föreslås i 66 g § i vallagen har inga praktiska konsekvenser, eftersom den endast förtydligar bestämmelsens innehåll.

I fråga om de föreslagna ändringarna har denna proposition inte heller några betydande ekonomiska eller andra samhälleliga konsekvenser.

4 Alternativa handlingsvägar

4.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Regeringspropositionens syfte att trygga beväringarnas möjligheter att rösta vid val kan alternativt uppnås också genom gällande vallagstiftning, etablerad praxis för tillgodoseende av beväringarnas röstningsmöjligheter till exempel genom att ordna transporter från garnisoner till allmänna förhandsröstningsställen eller genom att placera allmänna förhandsröstningsställen i närheten av garnisoner. Med hjälp av den föreslagna lösningen bedöms man dock kunna säkerställa beväringarna möjligheter att utöva sin rösträtt på ett bättre sätt än inom ramen för gällande lagstiftning.

4.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Beaktandet av beväringars möjligheter att rösta i vallagstiftningen i andra länder har granskats i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av 9 och 46 § i vallagen (RP 60/2021 rd) våren 2021. Enligt den granskning som gjordes då finns det i vallagstiftningen i de länder som jämförs nedan (Sverige, Norge, Danmark) inga bestämmelser om förhandsröstning som kan jämföras med röstning i anstalt i garnisoner, men i Norge kan det enligt myndighetsanvisningar också ordnas röstningsställen på militärbaser.

Sverige

Sveriges vallag (Vallag 2005:837) innehåller inga separata bestämmelser om garnisoner som röstningsställen eller om röstningsarrangemang för beväringar. I lagens 3 kap. 5 § föreskrivs det om valnämndens möjlighet att besluta att röstmottagning kan äga rum på ett sjukhus, en kriminalvårdsanstalt, ett häkte eller någon liknande inrättning.

Norge

Norges vallag (Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre, LOV-2002-06-28-57) innehåller inga bestämmelser om garnisoner som möjliga förhandsröstningsställen. I lagens §

RP 181/2021 rd

8-3 finns en bestämmelse om förhandsröstningsställen. Enligt paragrafen i fråga kan förhandsröstning förrättas bland annat vid institutioner inom hälso- och sjukvården och socialvården eller på andra platser där valkommittén beslutar att det ska tas emot förhandsröster. På den norska valmyndighetens webbplats valg.no ges närmare anvisningar om förrättande av val och förhandsröstning. Enligt anvisningarna på webbplatsen kan bland annat militärbaser betraktas som anstalter där förhandsröstning kan förrättas.

Danmark

Danmarks kommunal- och regionalvalslag (Kommunal- og regionalvalgloven LBK nr 13 af 09/01/2020) innehåller inga bestämmelser om röstning på garnisoner. I Danmark förhandsröstar man genom brevröstning. I lagens 6 kap. 59 § föreskrivs det om principen att alla röstberättigade har rätt att brevrösta i alla kommuner i landet. I 6 kap. 60 § föreskrivs det om möjligheten att brevrösta bland annat i sjukhus, vård- och skyddshem som avses i lagen om social service, offentliga vårdhem, andra bostäder för äldre samt i fångvårdsanstalter och häkten. I 6 kap. 60 § föreskrivs det också om möjligheten att brevrösta i hemmet om väljaren på grund av sjukdom eller bristande rörlighet inte kan ta sig till röstningsstället och inte har möjlighet att rösta i någon av de ovannämnda anstalterna eller boendeformerna.

5 Remissvar

Utlåtanden om propositionsutkastet (22.9.2021) begärdes av 49 remissinstanser, och dessutom kunde vem som helst lämna ett utlåtande i tjänsten Utlåtande.fi. Begäran om utlåtande skickades till försvarsministeriet, Huvudstaben, Gränsbevakningsväsendet, civiltjänstcentralen, partierna i partiregistret, Finlands Kommunförbund rf, Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf, Partiernas internationella demokratisamarbete - Demo rf och Beväringförbundet rf samt de kommuner som berörs av ordnandet av röstning i anstalt enligt utkastet till proposition. Inom utsatt tid kom det in yttranden från sammanlagt 12 remissinstanser, och ett sammandrag av yttrandena har utarbetats vid justitieministeriet. Remisstiden 22 september–11 oktober var något kortare än normalt, cirka tre veckor, för att propositionen skulle hinna behandlas före välfärdsområdesvalet i januari 2022.

Alla remissinstanser understödde i sina yttranden förslaget att ordna röstning i anstalt i Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och i de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar. I två yttranden föreslogs det att staten separat ska ersätta kommunerna för de kostnader som föranleds av eventuella behövliga nya valbestyrelser. I propositionen föreslås dock ingen separat ersättning till kommunerna för kostnaderna, eftersom ersättning till kommunerna för kostnaderna för val redan har beaktats i 188 § i vallagen, där det föreskrivs om kostnadsfördelningen mellan valmyndigheterna. Endast en del av remissinstanserna tog ställning till propositionens övriga förslag till tekniska ändringar i vallagen, och även dessa understöddes i remissvaren.

6 Ikraftträdande och verkställighet

Lagen föreslås träda i kraft före välfärdsområdesvalet 2022, senast den 1 januari 2022.

7 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Propositionens förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordningen har i fråga om utvidgningen av röstningen i anstalt behandlats i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av 9 och 46 § i vallagen (RP 60/2021 rd och GrUB 9/2021 rd). Det

RP 181/2021 rd

konstaterades då i propositionen att den föreslagna utvidgningen av röstningen i anstalt underlättar röstningen för de röstberättigade som fullgör beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor och som har svårt att rösta på grund av tidsschemat för utbildningen för beväringar. Förslaget främjar sålunda det faktiska tillgodoseendet av rösträtten och rätten till inflytande enligt 14 § i grundlagen för personerna i fråga, och i detta hänseende ökar förslaget den i 6 § i grundlagen avsedda jämlikheten för dessa personer i förhållande till övriga väljare.

Bland unga är röstningsaktiviteten i genomsnitt mindre än bland äldre åldersklasser. Vänjer man sig att rösta när man är ung ökar sannolikheten att man röstar när man är äldre. Således kan man tänka sig att propositionen svarar mot bland annat det behov att höja väljaraktiviteten och minska ojämlikheten i fråga om delaktighet som grundlagsutskottet pekar på i sina betänkanden GrUB 3/2014 rd och 9/2014 rd och i sitt utlåtande GrJU 46/2017 rd.

Vid bedömningen av en utvidgning av röstningen i anstalt med tanke på den jämlikhet som avses i 6 § i grundlagen kan det konstateras att propositionen som helhet betraktad inte försätter de röstberättigade i en sinsemellan ojämlik ställning. Röstning i anstalt är redan möjlig för andra som befinner sig i en motsvarande situation, såsom för röstberättigade i fängelse eller på sjukhus.

På de grunder som anges ovan anses det att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av vallagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vallagen (714/1998) 5 § 4 och 9 punkten, 9 § 1 mom., 46 § 2 mom., 66 g § 3 mom. och 143 f § 2 mom., sådana de lyder, 5 § 4 och 9 punkten i lag 741/2020, 9 § 1 mom. och 143 f § 2 mom. i lag 649/2021, 46 § 2 mom. i lag 431/2010 och 66 g § 3 mom. i lag 939/2017, som följer:

5 §

Valkretsar vid riksdagsval

För riksdagsval indelas landet utgående från landskapsindelningen i följande *valkretsar*:

4) Satakunta valkrets, som omfattar kommunerna Björneborg, Eura, Euraåminne, Harjavalta, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kumo, Nakkila, Påmark, Raumo, Sastmola, Siikais, Säskylä, Ulvsby och Vittis,

9) Savolax-Karelen valkrets, som omfattar kommunerna Heinävesi, Idensalmi, Ilomants, Joensuu, Jorois, Juga, Kaavi, Keitele, Kides, Kiuruvesi, Kontiolax, Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Libelits, Lieksa, Nurmes, Outokumpu, Pielavesi, Polvijärvi, Rautalampi, Rautavaara, Rääkkylä, Siilinjärvi, Sonkajärvi, Suonenjoki, Tervo, Tohmajärvi, Tuusniemi, Varkaus, Vesanto och Vieremä,

9 §

Förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen

Förhandsröstningsställen är

1) de allmänna förhandsröstningsställen i hemlandet om vars antal och placering kommunstyrelsen beslutar och av vilka det ska finnas åtminstone ett i varje kommun, om inte något annat följer av särskilda skäl,

2) de finska beskickningar och deras verksamhetsställen som anges genom förordning av statsrådet samt vid välfärdsområdesval och kommunalval de allmänna förhandsröstningsställen i landskapet Åland som anges genom förordning av statsrådet,

3) sjukhus, verksamhetsenheter inom socialvården som lämnar vård dygnet runt och andra genom beslut av kommunstyrelsen angivna verksamhetsenheter inom socialvården, straffanstalter samt Försvarmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar (*anstalt*),

4) finska fartyg som befinner sig utomlands när förhandsröstning verkställs.

46 §

Rätt att förhandsrösta

En röstberättigad som vårdas på sjukhus eller i en verksamhetsenhet inom socialvården vilken lämnar vård dygnet runt eller vilken kommunstyrelsen annars har bestämt att ska vara förhandsröstningsställe, eller som har intagits i en straffanstalt, eller som fullgör beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor vid en av Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar eller vid en av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar, får förhandsrösta i denna anstalt. En röstberättigad som tillhör personalen ombord på ett finskt fartyg får förhandsrösta ombord på fartyget om det befinner sig utomlands.

66 g §

Granskning av brevröstningshandlingarna i den kommunala centralvalnämnden

Efter att brevröstningshandlingarna granskats ska centralvalnämnden med bevarande av valhemligheten öppna godkända valkuvert för brevröstning, stämpla de röstsedlar som funnits i kuverten och innesluta de stämplade röstsedlarna i sådana valkuvert som avses i 50 § 1 mom. Stämplingen och inneslutningen i nya kuvert ska vid andra än välfärdsområdesval och kommunalval göras innan valkuverten enligt 64 § sänds till valkrets-nämnden, och vid välfärdsområdesval och kommunalval senast lördagen före valdagen före klockan 15.

143 f §

Valombud vid välfärdsområdesval

Ett partis eller en gemensam listas valombud får inte vara valombud för ett annat parti eller en annan gemensam lista. En valmansförenings valombud får inte vara valombud för ett parti eller för någon annan gemensam lista än den till vilken valombudets valmansförening hör och inte heller för en annan valmansförening. Ett partis eller en valmansförenings valombud får inte vara medlem eller ersättare i välfärdsområdesvalnämnden eller i den kommunala centralvalnämnden.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 21 oktober 2021

Statsminister

RP 181/2021 rd

Sanna Marin

Justitieminister Anna-Maja Henriksson

Lag

om ändring av vallagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vallagen (714/1998) 5 § 4 och 9 punkten, 9 § 1 mom., 46 § 2 mom., 66 g § 3 mom. och 143 f § 2 mom., sådana de lyder, 5 § 4 och 9 punkten i lag 741/2020, 9 § 1 mom. och 143 f § 2 mom. i lag 649/2021, 46 § 2 mom. i lag 431/2010 och 66 g § 3 mom. i lag 939/2017, som följer:

Gällande lydelse

5 §

Valkretsar vid riksdagsval

För riksdagsval indelas landet utgående från landskapsindelningen i följande *valkretsar*:

4) Satakunta valkrets, som omfattar kommunerna Björneborg, Eura, Euraåminne, Harjavalta, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kumo, *Luvia*, Nakkila, Påmark, Raumo, Sastmola, Siikais, Säkylä, Ulvsby och Vittis,

9) Savolax-Karelens valkrets, som omfattar kommunerna Heinävesi, Idensalmi, Ilomants, Joensuu, Jorois, *Juankoski*, Juga, Kaavi, Keitele, Kides, Kiuruvesi, Kontiolax, Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Libelits, Lieksa, Nurmes, Outokumpu, Pielavesi, Polvijärvi, Rautalampi, Rautavaara, Rääkkylä, Siilinjärvi, Sonkajärvi, Suonenjoki, Tervo, Tohmajärvi, Tuusniemi, Varkaus, Vesanto och Vieremä,

9 §

Förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen

Förhandsröstningsställen är

Föreslagen lydelse

5 §

Valkretsar vid riksdagsval

För riksdagsval indelas landet utgående från landskapsindelningen i följande *valkretsar*:

4) Satakunta valkrets, som omfattar kommunerna Björneborg, Eura, Euraåminne, Harjavalta, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kumo, Nakkila, Påmark, Raumo, Sastmola, Siikais, Säkylä, Ulvsby och Vittis,

9) Savolax-Karelens valkrets, som omfattar kommunerna Heinävesi, Idensalmi, Ilomants, Joensuu, Jorois, Juga, Kaavi, Keitele, Kides, Kiuruvesi, Kontiolax, Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Libelits, Lieksa, Nurmes, Outokumpu, Pielavesi, Polvijärvi, Rautalampi, Rautavaara, Rääkkylä, Siilinjärvi, Sonkajärvi, Suonenjoki, Tervo, Tohmajärvi, Tuusniemi, Varkaus, Vesanto och Vieremä,

9 §

Förhandsröstningsställen och röstningsställen på valdagen

Förhandsröstningsställen är

Gällande lydelse

1) de allmänna förhandsröstningsställen i hemlandet om vars antal och placering kommunstyrelsen beslutar och av vilka det ska finnas åtminstone ett i varje kommun, om inte något annat följer av särskilda skäl,

2) de finska beskickningar och deras verksamhetsställen som anges genom förordning av statsrådet samt vid välfärdsområdesval och kommunalval de allmänna förhandsröstningsställen i landskapet Åland som anges genom förordning av statsrådet,

3) sjukhus, verksamhetsenheter inom socialvården som lämnar vård dygnet runt och andra genom beslut av kommunstyrelsen angivna verksamhetsenheter inom socialvården *samt straffanstalter (anstalt)*,

4) finska fartyg som befinner sig utomlands när förhandsröstning verkställs.

46 §

Rätt att förhandsrösta

En röstberättigad som vårdas på sjukhus eller i en verksamhetsenhet inom socialvården vilken lämnar vård dygnet runt eller vilken kommunstyrelsen annars har bestämt att ska vara förhandsröstningsställe, eller som har tagits i en straffanstalt får förhandsrösta i denna anstalt. En röstberättigad som tillhör personalen ombord på ett finskt fartyg får förhandsrösta ombord på fartyget om det befinner sig utomlands.

Föreslagen lydelse

1) de allmänna förhandsröstningsställen i hemlandet om vars antal och placering kommunstyrelsen beslutar och av vilka det ska finnas åtminstone ett i varje kommun, om inte något annat följer av särskilda skäl,

2) de finska beskickningar och deras verksamhetsställen som anges genom förordning av statsrådet samt vid välfärdsområdesval och kommunalval de allmänna förhandsröstningsställen i landskapet Åland som anges genom förordning av statsrådet,

3) sjukhus, verksamhetsenheter inom socialvården som lämnar vård dygnet runt och andra genom beslut av kommunstyrelsen angivna verksamhetsenheter inom socialvården, *straffanstalter samt Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar (anstalt)*,

4) finska fartyg som befinner sig utomlands när förhandsröstning verkställs.

46 §

Rätt att förhandsrösta

En röstberättigad som vårdas på sjukhus eller i en verksamhetsenhet inom socialvården vilken lämnar vård dygnet runt eller vilken kommunstyrelsen annars har bestämt att ska vara förhandsröstningsställe, eller som har tagits i en straffanstalt, *eller som fullgör beväringstjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor vid en av Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar eller vid en av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar*, får förhandsrösta i denna anstalt. En röstberättigad som tillhör personalen ombord på ett finskt fartyg får förhandsrösta ombord på fartyget om det befinner sig utomlands.

RP 181/2021 rd

Gällande lydelse

66 g §

Granskning av brevröstningshandlingarna i den kommunala centralvalnämnden

Efter att brevröstningshandlingarna granskats ska centralvalnämnden med bevarande av valhemligheten öppna godkända valkuvert för brevröstning, stämpla de röstsedlar som funnits i kuverten och innesluta de stämplade röstsedlarna i sådana valkuvert som avses i 50 § 1 mom. Stämplingen och inneslutningen i nya kuvert ska vid andra än kommunalval göras innan valkuverten enligt 64 § sänds till valkrets-nämnden och vid kommunalval senast lördagen före valdagen före klockan 15.

143 f §

Valombud vid välfärdsområdesval

Ett partis eller en gemensam listas valombud får inte vara valombud för ett annat parti eller en annan gemensam lista. En valmansförenings valombud får inte vara valombud för ett parti eller för någon annan gemensam lista än den till vilken valombudets valmansförening hör och inte heller för en annan valmansförening. Ett partis eller en valmansförenings valombud får inte vara medlem eller ersättare i välfärdsområdesvalnämnden.

Föreslagen lydelse

66 g §

Granskning av brevröstningshandlingarna i den kommunala centralvalnämnden

Efter att brevröstningshandlingarna granskats ska centralvalnämnden med bevarande av valhemligheten öppna godkända valkuvert för brevröstning, stämpla de röstsedlar som funnits i kuverten och innesluta de stämplade röstsedlarna i sådana valkuvert som avses i 50 § 1 mom. Stämplingen och inneslutningen i nya kuvert ska vid andra än *välfärdsområdesval* och kommunalval göras innan valkuverten enligt 64 § sänds till valkrets-nämnden, och vid *välfärdsområdesval* och kommunalval senast lördagen före valdagen före klockan 15.

143 f §

Valombud vid välfärdsområdesval

Ett partis eller en gemensam listas valombud får inte vara valombud för ett annat parti eller en annan gemensam lista. En valmansförenings valombud får inte vara valombud för ett parti eller för någon annan gemensam lista än den till vilken valombudets valmansförening hör och inte heller för en annan valmansförening. Ett partis eller en valmansförenings valombud får inte vara medlem eller ersättare i välfärdsområdesvalnämnden *eller i den kommunala centralvalnämnden*.

Denna lag träder i kraft den 20 .